

Развитието на човека е целта, икономическият растеж — средството

След няколко години на все по-висок ръст в страните от Централна и Източна Европа, по-специално в България, истинското предизвикателство днес е как ръстът в икономиката да се превърне в развитие на човека. Основното тук е каква е природата на постигания ръст и какъв е редиистрибутивният механизъм към него, за да стане така, че повишеното ниво на доходите да се превърне в по-голям просперитет за всички членове на обществото.

Пред България стои голямо предизвикателство. С напредването на процеса на интеграцията ѝ в Европейския съюз, страната ще се радва на повече финансови средства чрез структурните фондове и кохезионния фонд на ЕС, с които да преодолее структурните препятствия, спъвали в миналото процеса на равнопоставено развитие. България направи важни стъпки напред към постигане на Целите на хилядолетието и намаляване на бедността. Въпреки това основната идея – укрепване възможността гражданите да водят по-пълноценен живот – остава основна цел на политиките за постигане на човешко развитие.

Когато говорим за развитие на човека в центъра поставяме хората. В контекста на политиките за постигане на растеж, предизвикателството да бъде намалена бедността не се заключава в отношението между бедността и растежа, или отношението между бедността и неравенството, а във взаимодействието на растежа с неравенството. Намаляването на абсолютната бедност непременно изисква да се постигнат специфични за дадената страна комбинации на ръст и политики на преразпределение.

Защо неравенството е от значение?

Причините са повече от една и са както принципни, така и оперативни. Ето и някои от тях:

○ Социална справедливост: Неравенството повлиява това какви са хората и какво могат да правят. Унаследеното ощетяване във възможностите заради раса, пол или доход е несправедливо. Ощетяването по подобни показатели има своите граници в повечето общества и ценностни системи.

○ Политическа легитимност. Крайното неравенство отслабва политическите системи и ерозира институциите. Неравнопоставеността в развитието на човека е често пъти отражение на неравен достъп до правомощия, политическо представителство, право на изразяване на мнението и други. Когато институциите се възприемат като органи, засилващи неравенството и облагодетелстващи елита, цялата система е изправена пред риска да ерозира и рухнат основите на демократичното управление.

○ Крайното неравенство пречи на постигането на ръст и на намаляването на бедността. Връщайки се на триъгълника “ръст, неравенство, бедност”, можем да

кажем, че неравенството представя в него загубите в ефективността. Така например една страна, която не дава на момичетата достъп до образование не само поставя под заплаха изграждането на възможности и спъва човешкото развитие, но също така похабява продуктивния потенциал на част от населението си. Дългосрочната ефективност и по-голямото равенство реално могат да се допълват. Същевременно стъпките към повече равнопоставеност са и подкрепа за постигането на целите на хилядолетието и стимул за развитието на човека като цяло.

От ръст в полза на бедните към прогресивен ръст

Идеята зад ръста в полза на бедните е лесна за приемане. В основата си тя означава с увеличаването на средния доход в икономиката да се увеличава и доходът на бедните. Ако обаче в полза на вече заможните отива един по-крупен дял от дохода, процесът на постигане на ръст може да бъде зловерден за равенството. Първият проблем по отношение на ръста в полза на бедните отново е проблем на социалната справедливост. Един процес на постигане на ръст, който преразпределя повече към онези, които вече имат повече, просто не е честен. Вторият проблем е трансформирането на ръста в икономиката в процес на намаляване на бедността. Когато по-голяма част от ръста в икономиката се насочва в полза на бедните – т. е. когато имаме “прогресивен ръст” – това може да ускори темпото, с което увеличаването на доходите намалява бедността. Прогресивният ръст поставя в центъра на политическата програма за намаляване на бедността и поддържане основите на управлението преразпределението рамо до рамо с ръста.

Сред ефективните стъпки за постигане на прогресивен ръст, увенчали се с успех в други страни, са инвестициите във всеобщото образование; намаляването на неравенството в здравеопазването; генерирането на доходи и заетост, фискалните трансфери на базата на конкретни стимули за облекчаване на бедността в краткосрочен план; публичните инвестиции в инфраструктура в селските райони. В случая на България, страна със силно изразени регионални различия, инвестициите в развитието на селските райони са условие за постигане на едно по-равноправно общество и по-високи нива на развитие на човека в процеса на пълноценна интеграция в Европейския съюз.

Сесилия Угас, водещ автор на Доклада за човешкото развитие-2006, главен политически съветник в Офиса за глобалния доклад за човешкото развитие
Източници:

HDR2005 International cooperation at a crossroads: Aid, trade and security in an unequal world. Bulgaria National Human Development Report 2003. Rural Regions: Overcoming Development Disparities.

Bourguignon, Francois: The Poverty-Growth-Inequality Triangle. Paper prepared for a Conference on poverty, inequality and growth. Agence Francaise de Developpment/EU Development Network. Paris, November 2003